

**Uchwała z dnia 19 kwietnia 1996 r.**  
**II UZP 28/95**

Przewodniczący SSN: Stefania Szymańska (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Maria Tyszel (autor uzasadnienia),

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Stefana Trautsołta, w sprawie z wniosku Damazego S. przeciwko [...] Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w G. o wysokość emerytury kolejowej, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 19 kwietnia 1996 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku postanowieniem z dnia 17 października 1995 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 KPC.

Czy w podstawie wymiaru emerytury kolejowej należy uwzględnić wyłącznie wynagrodzenie z okresu zatrudnienia na kolei i okresu równorzędnego z tym zatrudnieniem, czy też ustalając podstawę emerytury należy przyjąć również wynagrodzenie uzyskane w okresie zatrudnienia, poza kolejną ?

p o d j ą ł następującą uchwałę:

**Podstawę wymiaru kolejowej emerytury stanowi wynagrodzenie z okresu zatrudnienia na kolei i okresu równorzędnego z tym zatrudnieniem (art. 9 ustawy z dnia 28 kwietnia 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin - Dz. U. Nr 23, poz. 99 ze zm. w związku z art. 7 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 405 ze zm.).**

**U z a s a d n i e n i e**

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości o treści przytoczonej w sentencji uchwały, które powstało przy rozpatrywaniu rewizji od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni z dnia 26 maja 1995 r., [...].

Zagadnienie to powstało na tle następującego stanu faktycznego:

Organ rentowy - [...] Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w G. decyzją z dnia 21 listopada 1994 r. odmówił Damazemu S. uznania okresu pracy na budowie eksportowej od dnia 26 lutego 1988 r. do dnia 9 kwietnia 1990 r. za okres zatrudnienia na kolei, a w konsekwencji uwzględnienia w podstawie wymiaru jego kolejowej emerytury zarobków uzyskanych w tym okresie.

Po rozpoznaniu odwołania wnioskodawcy, Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni, wyrokiem z dnia 28 maja 1995 r., [...] ustalił, że kolejowy organ rentowy decyzją z dnia 7 października 1994 r., przyznał wnioskodawcy wcześniejszą kolejową emeryturę, przewidzianą dla osób zwolnionych z pracy z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy, a legitymujących się wymaganym

stażem pracy. [...] Organ rentowy przyjął za udowodnione 31 lat, 4 miesiące i 27 dni okresów składkowych oraz 8 lat, 8 miesięcy i 16 dni pracy w gospodarstwie rolnym. Za podstawę wymiaru świadczenia przyjęto przeciętne, miesięczne wynagrodzenie od 1 stycznia 1979 r. do 31 grudnia 1983 r. Pismem z dnia 30 września 1994 r.

wnioskodawca wystąpił do organu rentowego o zaliczenie jako pracy na PKP okresu pracy na budowie eksportowej od dnia 26 lutego 1988 r. do dnia 9 kwietnia 1990 r. czyli 2 lat, 1 miesiąca i 14 dni oraz o przyjęcie wynagrodzenia z tego okresu do podstawy wymiaru emerytury. Wspomnianą wyżej decyzją z dnia 21 listopada 1994 r. organ rentowy odmówił uwzględnienia tego żądania.

Oddalając odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji Sąd I instancji ustalił, że wnioskodawca od dnia 1 kwietnia 1975 r. był mianowany na stanowisko maszynisty ciężkich maszyn budowlanych. W uwzględnieniu jego prośby, oraz w oparciu o treść pisma Przedsiębiorstwa Eksportu Budownictwa Komunikacyjnego "D." w W. z dnia 16 lutego 1988 r., jego pracodawca PKP Oddział Robót Budowlanych w M. udzielił mu bezpłatnego urlopu na wyjazd na budowę eksportową. Urlop ten, po przedłużeniach, trwał od dnia 26 lutego 1988 r. do dnia 9 kwietnia 1990 r. Od dnia 10 kwietnia 1990 r. wnioskodawca podjął pracę na PKP - Sekcja Budowy w P. Uzasadniając oddalenie odwołania Sąd orzekający powołał przepis art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 28 kwietnia 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 23, poz. 99 ze zm.), zwanej dalej ustawą o z.e.k.. Przepis ten stanowi, że za okresy zatrudnienia na kolei uważa się okresy pozostawania w stosunku pracy w kolejowych jednostkach organizacyjnych, w czasie których pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego. Ponieważ w spornym okresie wnioskodawca wprawdzie pozostawał w stosunku pracy z koleją, lecz skoro nie świadczył na jej rzecz pracy i nie otrzymywał wynagrodzenia, to ten okres urlopu bezpłatnego nie był zatrudnieniem na kolei w rozumieniu powołanego przepisu art. 6 ust. 1 ustawy o z.e.k. Sąd wskazał również, że za okresy równorzędne z okresami zatrudnienia na kolei uważa się między innymi okres zatrudnienia w międzynarodowych organizacjach i zagranicznych placówkach kolejowych, po oddelegowaniu do tego z zatrudnienia na kolei, lub wykonywania zatrudnienia za granicą przez specjalistów w czasie trwania stosunku pracy z kolejową jednostką organizacyjną (art. 7 pkt 7 i 8 ustawy o z.e.k.). Sąd podkreślił też, że rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 marca 1984 r. w sprawie okresów zatrudnienia za granicą i zasad udzielania świadczeń emerytalno- rentowych z tytułu tego zatrudnienia (Dz. U. Nr 17, poz. 81) w przepisie § 2 ust. 1 stanowi, że przy ustaleniu prawa do świadczeń uwzględnia się również okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą w organizacjach międzynarodowych zagranicznych instytucjach i zakładach, do których zostali skierowani w ramach współpracy międzynarodowej lub w których byli zatrudnieni za zgodą właściwych władz polskich.

Żadna z wymienionych w powyższym przepisie okoliczności nie ma miejsca w niniejszej sprawie. Wnioskodawca nie pracował ani w organizacji międzynarodowej, ani w zagranicznych instytucjach lub zakładach, nie mówiąc już o skierowaniu do takiej pracy w ramach współpracy międzynarodowej takich jak np. międzynarodowa organizacja kolejowa, zagraniczna placówka kolejowa (por. Andrzej Świątkowski - Emerytury i renty pracowników kolejowych i ich rodzin - wyd. 1987 r.). Przepis art. 7 pkt 8 ustawy o z.e.k. należy interpretować przy uwzględnieniu zasad wynikających z powołanego wyżej rozporządzenia, które to rozporządzenie jest przepisem szczegól-

nym, mającym zastosowanie także do ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych.

Następnie Sąd I instancji skonstatował, że podstawę wymiaru kolejowej emerytury lub renty stanowi przeciętne wynagrodzenie z kolejnych (w tym przypadku 5 lat - wniosek o emeryturę złożony 9 września 1994 r. ) zatrudnienia na kolei lub zatrudnienia równorzędnego z zatrudnieniem na kolei, wybranych z ostatnich 14 lat (art. 9 ustawy o z.e.k. i art. 7 ust. 1 ustawy z 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm. zwanej dalej ustawą o rewaloryzacji).

Jak wynika z powyższego brak jest podstaw do uznania zatrudnienia na budowie eksportowej od 26 lutego 1988 r. do 9 kwietnia 1990 r., jako pracy równorzędnej z pracą na kolei, a tym samym do przyjęcia przy ustaleniu podstawy wymiaru emerytury kolejowej, otrzymywanej przez wnioskodawcę - wynagrodzenia wypłaconego przez Przedsiębiorstwo "D."

Prawidłowa - zgodna z zasadami wynikającymi z art. 10 i 15 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji jest także wysokość przyznanego wnioskodawcy świadczenia, a tym samym też ustalony wskaźnik wysokości emerytury w relacji do kwoty bazowej, od której świadczenie zostało obliczone, tj. 4.626.000 zł,

Wyrok zaskarżył wnioskodawca, zarzucając naruszenie prawa materialnego oraz niewyjaśnienie wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, domagał się uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu rewizji skarżący wywodził, iż stosownie do art. 9 ust. 1 ustawy o z.e.k. podstawę wymiaru kolejowej emerytury stanowi przeciętne wynagrodzenie wypłacone pracownikowi z tytułu zatrudnienia na kolei lub zatrudnienia równorzędnego z zatrudnieniem na kolei - ustalone i zwaloryzowane w sposób określony w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. W okresie pracy za granicą według twierdzeń wnioskodawcy był on zatrudniony na stanowisku specjalisty, co wyczerpywało dyspozycję art. 7 ust. 8 ustawy o z.e.k. Sąd I instancji odmówił wiary tym twierdzeniom bez należytego wyjaśnienia spornej kwestii. Sąd ten, zdaniem wnioskodawcy, zobowiązany był przeprowadzić postępowanie dowodowe, celem wyjaśnienia, czy w okresie zatrudnienia w "D." wnioskodawca zatrudniony był jako specjalista. Nadto skarżący wywodził, iż uwzględnienie w podstawie wymiaru emerytury kolejowej okresu zatrudnienia w "D." znajdowało podstawę prawną w przepisie § 10 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent, (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r., Nr 11, poz. 63 ze zm.). Zdaniem wnioskodawcy, Sąd Wojewódzki winien rozważyć jakie uprawnienia wynikały z przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 17 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą, w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem, oraz zwiększyć świadczenie o 1% podstawy wymiaru emerytury za każdy pełny rok zatrudnienia na kolei ponad 20 lat pracy.

Przedstawiając Sądowi Najwyższemu do rozpoznania przytoczone wyżej zagadnienie prawne Sąd Apelacyjny podkreślił, że powstało ono w następstwie rozbieżności w orzecznictwie sądów w kwestii, czy po wejściu w życie ustawy o rewaloryzacji w podstawie wymiaru kolejowej emerytury należy uwzględnić wyłącznie wynagrodzenie z okresu zatrudnienia na kolei i okresu równorzędnego, czy też ustalając podstawę

emerytury można przyjąć również wynagrodzenie uzyskane w okresie zatrudnienia poza koleją.

Z uzasadnienia Sądu Wojewódzkiego wynika, iż zdaniem tego Sądu przepis art. 7 ustawy o rewaloryzacji ma jedynie "odpowiednie" zastosowanie przy ustalaniu podstawy kolejowej emerytury, bowiem w dalszym ciągu obowiązują reguły normatywne zawarte w art. 9 ustawy o z.e.k. w brzmieniu nadanym przez art. 9 ustawy z 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 36, poz. 206). Zgodnie z tym przepisem podstawę wymiaru kolejowej emerytury i kolejowej renty stanowi przeciętne wynagrodzenie wypłacane pracownikowi z tytułu zatrudnienia na kolei lub zatrudnienia równorzędnego z zatrudnieniem na kolei - ustalone i zwaloryzowane w sposób określony w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Taka wykładnia prowadzi do konstatacji, iż podstawę wymiaru kolejowej emerytury dla osób, które złożyły wniosek do 31 grudnia 1994 r. stanowi przeciętna, zwaloryzowana kwota wynagrodzenia z tytułu zatrudnienia na kolei lub równorzędnego z tym zatrudnieniem z okresu kolejnych 5 lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 14 lat. Nie jest natomiast dopuszczalne uwzględnienie w tej podstawie wymiaru wynagrodzenia innego, niż osiągnięte z tytułu zatrudnienia na kolei i zatrudnienia równorzędnego z pracą na kolei.

Stanowisko to, zdaniem Sądu Apelacyjnego, budzi zastrzeżenia z uwagi na brzmienie przepisu art. 1 pkt 7, art. 6 ust. 3 oraz art. 45 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji. Zgodnie z art. 1 pkt 7 przepisy ustawy stosuje się do emerytur i rent zwanych dalej świadczeniami, przysługujących na podstawie ustawy o z.e.k. Ta ogólna zasada zmodyfikowana została jednak przez przepis art. 6 ust. 3 ustawy o rewaloryzacji przepisy ust. 1 i 2 tego artykułu stosuje się odpowiednio przy ustalaniu prawa do świadczeń na podstawach, których mowa w art. 1 pkt 2-8, a więc również na podstawie ustawy o z.e.k. Zapis o odpowiednim stosowaniu art. 6 ust. 1 i 2 ustawy o rewaloryzacji ma, zdaniem Sądu rewizyjnego, to znaczenie, iż pomimo stosowania tej ustawy do kolejowych emerytur i rent z mocy jej art. 1, w dalszym ciągu obowiązują określone w art. 11 ustawy o z.e.k. warunki nabycia prawa do kolejowej emerytury, łącznego okresu zatrudnienia na kolei wraz z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi. Okres ten, wynoszący co najmniej 25 lat dla mężczyzn, to obecnie okres składkowy albo okres składkowy uzupełnione okresami nieskładkowymi w rozmiarze nie większym niż określony w art. 4 ust. 2 ustawy o rewaloryzacji lub okresami, o których mowa w art. 5 tej ustawy. Również okresy równorzędne z zatrudnieniem na kolei oraz zaliczalne do tych okresów podlegają klasyfikacji na podstawie art. 6 ust. 1 i 2 ustawy rewaloryzacyjnej jako okresy składkowe i nieskładkowe. W dalszym jednak ciągu obowiązuje wynikający z art. 11 ust. 2 ustawy o z.e.k. warunek legitymowania się przez ubezpieczonego co najmniej 15-letnim zatrudnieniem na kolei (łącznie z okresami równorzędnymi z pracą na kolei i zaliczalnymi do tych okresów).

W przepisie art. 7 ustawy o rewaloryzacji, normującym zasady ustalania podstawy wymiaru świadczeń, ustawodawca nie zastosował formuły odpowiedniego stosowania tego przepisu przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczeń dla pracowników kolejowych. Skoro przepis ten nie zawiera żadnych odstępstw od zasad w nim zawartych w odniesieniu do świadczeń przysługujących na podstawie ustawy o z.e.k., to zważywszy na brzmienie art. 1 ustawy o rewaloryzacji, przy ustalaniu podstawy wymiaru kolejowej emerytury należałoby uwzględnić wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia również

poza kolejną, jeśli wybrane przez ubezpieczonego kolejne 5 lat kalendarzowych z ostatnich 14 lat takie zatrudnienie obejmuje.

Podkreślić przy tym należy, że zgodnie z przepisem art. 45 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji, przepisy ustaw wymienionych w art. 1, a więc i ustawy o z.e.k. stosuje się od 15 listopada 1991 r., o ile nie są sprzeczne z postanowieniami ustawy o rewaloryzacji.

Oznaczałoby to, że przepis art. 9 ustawy o z.e.k. w brzmieniu ustalonym przez art. 6 wyżej powołanej ustawy z 24 maja 1990 r. nie ma zastosowania, a w jego miejsce należy przy ustalaniu podstawy kolejowej emerytury uwzględnić reguły normatywne z art. 7 ustawy o rewaloryzacji.

W praktyce jednak organy rentowe w dalszym ciągu, również po wejściu w życie ustawy o rewaloryzacji, rozpoznając wnioski o emeryturę złożone po tej dacie stosują art. 9 ustawy o z.e.k., a sądy nie są konsekwentne rozstrzygając w tym przedmiocie.

Rozstrzygając przedstawione zagadnienie prawne Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Wątpliwości podkreślone przez Sąd Apelacyjny powstały w związku z treścią art. 45 ustawy o rewaloryzacji, stanowiącym, że: "przepisy ustaw i dekretu, wymienionych w art. 1, stosuje się od dnia wejścia w życie ustawy o ile nie są sprzeczne z postanowieniami niniejszej ustawy." Ustawa ta - w myśl przepisu art. 1 pkt 7 - ma zastosowanie również do świadczeń emerytalno-rentowych przyznawanych na podstawie ustawy o z.e.k. System tego zaopatrzenia emerytalnego przewiduje, że do podstawy wymiaru kolejowej emerytury lub renty przyjmuje się wynagrodzenie uzyskane z zatrudnienia na kolei względnie z zatrudnienia równorzędnego z takim zatrudnieniem (art. 9 ustawy o z.e.k.).

Sposób obliczania podstawy wymiaru świadczeń emerytalno-rentowych wprowadzony przepisem art. 7 ustawy o rewaloryzacji, nie określa odmiennego ustalania tej podstawy dla pracowników kolejowych, w przeciwieństwie do duchownych i twórców (art. 7 ust. 2 i 4), w stosunku do których przepis art. 7 stosuje się "odpowiednio".

Dla rozstrzygnięcia więc przedstawionego zagadnienia prawnego, konieczne jest rozważenie, co oznacza zawarty w przytoczonym wyżej art. 45 ustawy o rewaloryzacji, zwrot: "o ile nie są sprzeczne z postanowieniami niniejszej ustawy".

Sąd Najwyższy, w składzie orzekającym, podziela pogląd wyrażony w stanowiskach Prokuratora Generalnego oraz Dyrekcji Generalnej Przedsiębiorstwa Polskie Koleje Państwowe, że ustanowiona w art. 9 ustawy o z.e.k. odrębność w sposobie ustalania podstawy wymiaru emerytury, nie może być uznana za "sprzeczność" z przepisem art. 7 ustawy o rewaloryzacji w rozumieniu jej art. 45. Zawarte w przepisie art. 9 ustawy o z.e.k. ograniczenie, przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczeń, źródeł wynagrodzenia za pracę do wynagrodzenia uzyskanego, w stosownym okresie, z tytułu zatrudnienia na kolei lub równorzędnego z takim zatrudnieniem, stanowi jedynie konsekwencję odrębności prawnych zaopatrzenia emerytalnego kolejarzy, odrębności nadal obowiązujących, przyznających tej grupie zawodowej szereg korzystniejszych uregulowań, niż to przewiduje ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.).

Skoro zatem przepisy art. 6 i 7 ustawy o z.e.k., zachowały swą aktualność, po

wejściu w życie ustawy o rewaloryzacji, podobnie jak art. 11, 13, 15, regulujące warunki nabycia świadczeń emerytalno-rentowych, to również art. 9 tejże ustawy, dotyczący sposobu ustalania podstawy wymiaru tych świadczeń, nie jest sprzeczny z ustawą o rewaloryzacji. Odmiennie stanowisko prowadziłoby do dalszego, nieuzasadnionego uprzywilejowania pracowników kolejowych. Tak więc podstawę wymiaru świadczeń emerytalno-rentowych należy ustalać w sposób wskazany w art. 7 ustawy o rewaloryzacji przy uwzględnieniu treści przepisu art. 9 ustawy o z.e.k.  
[...]

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł , jak w sentencji uchwały.

=====